

СТРУКТУРНІ АКЦЕНТИ ГОТОВНОСТІ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ

Л. Чалій, С. Мамчур

Рівненський державний гуманітарний університет, Рівне, Україна

кореспондент-автор – Л. Чалій: lydmula1567@ukr.net

doi: 10.32626/2309-8082.2020-16.96-101

Досліджено стан розв'язання проблеми формування готовності учителів фізичної культури до позакласної роботи. Зроблено спроби виділити головні структурні елементи готовності на основі систематизації літературних джерел та власних досліджень. *Метою дослідження* став аналіз розробленості структурних компонентів готовності учителів фізичної культури до позакласної роботи у педагогічній теорії. *Матеріал і методи:* для проведення дослідження використано комплекс методів: теоретичний аналіз наукових праць, навчально-методичної та спеціальної літератури, систематизація та узагальнення досвіду фахівців галузі фізичної культури і спорту; методи математичної статистики. *Результати:* проведений аналіз наукових досліджень з проблеми формування готовності до діяльності показав, що існують різні підходи до інтерпретації цього процесу. При цьому можна виявити спільну ознаку: формування готовності передбачає наявність мотивації, отримання знань, вмінь, навичок та практичного досвіду, усвідомлення ролі професійної підготовки, постійної роботи над самовдосконаленням. Систематизація науково-довідкового матеріалу з проблеми дослідження дозволила визначити у структурі готовності учителя фізичної культури до позакласної роботи такі компоненти: мотиваційний, орієнтаційний, теоретико-практичний, особистісний. Кожен з зазначених компонентів має, в свою чергу, широке тлумачення. *Висновки:* визначено, що готовність учителя фізичної культури до позакласної роботи – це інтегрована якість особистості, що має багатокomпонентну структуру. Кожен компонент має, в свою чергу, широкий спектр ознак та вимог, на реалізацію яких має бути спрямована професійна підготовка фахівців у закладі вищої освіти.

Ключові слова: сфера фізичної культури і спорту, студенти, педагогічна діяльність.

Вступ

Державна політика у сфері фізичної культури та спорту в час інтенсивного руху України до європейських стандартів має на меті забезпечити здоровий спосіб життя населення, підтримання на достатньому рівні рухової активності людей, залучення різних груп населення до масового спорту, підтримку перспективної молоді та забезпечення її спортивного зростання.

Навчання фізичної культури в основній школі спрямоване на досягнення загальної мети базової загальної середньої освіти, що полягає у розвитку і соціалізації особистості учнів, формуванні їхньої національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення

Chaliy L. Mamchur S. Structural Emphasis on Physical Education Teachers' Readiness for Extracurricular Work.

Abstract. In this article the state of solving the problem of forming the readiness of physical education teachers for extracurricular work was explored. Also, the attempts to identify the main structural elements of readiness based on systematization of references and own researches were made. *The purpose of the study* is to analyze the development of structural components of physical education teachers' readiness for extracurricular work in pedagogical theory. *Material and methods:* the complex of methods was used for the research, such as theoretical analysis of scientific works, educational-methodical and special literature; systematization and generalization of the experience of specialists in the physical culture and sports; methods of mathematical statistics. *Results:* the analysis of scientific researches on the problem of formation of readiness for activity showed that there are different approaches to the interpretation of this process. Here it is possible to find a common feature: formation of readiness implies the presence of motivation, acquisition of knowledge, skills, practical experience, awareness of the role of vocational training, continual work on self-improvement. Systematization of academic references sources on the problem of research allowed to determine the following components in the structure of physical education teachers' readiness for extracurricular work: motivational, orientational, theoretical and practical, and personal. Each component has its own broad interpretation. Formation of physical education teacher's readiness for extracurricular work is occurred through the development, interaction and interconnectedness of all these components. *Conclusions:* it has been determined that physical education teacher's readiness for extracurricular work is an integrated personal quality that has a multicomponent structure. Each component, in turn, has a wide range of features and requirements, the realization of which should be directed by professional training of specialists in higher education.

Key words: physical culture and sports, students, pedagogical activity.

і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів [7].

Як зазначає В. В. Савіцька, різнобічна підготовка нової генерації фахівців із високим рівнем професіоналізму стала сьогодні провідним завданням вищих навчальних закладів [8].

Проблеми фахової підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту у сучасних умовах зумовлені необхідністю подолання суперечностей, які виникають між вимогами сучасного суспільства до професійної підготовки майбутніх фахівців і їхньою кваліфікацією. Адже слабка організація фізкультурно-масової роботи

за місцем проживання, низький рівень викладання фізичної культури в школах і закладах вищої освіти різних рівнів акредитації, недостатня увага теоретичній підготовці призвела до того, що в учнів і студентів падає інтерес до занять фізичною культурою, відсутня мотивація до здорового способу життя.

Матеріал і методи дослідження

Метою нашого дослідження став аналіз розробленості структурних компонентів готовності учителів фізичної культури до позакласної роботи у педагогічній теорії. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання: проаналізувати розробки вітчизняних та зарубіжних вчених з означеної проблеми; уточнити суть поняття «готовність учителів фізичної культури до позакласної роботи»; висвітлити компоненти готовності учителів фізичної культури до позакласної роботи.

У дослідженні нами використані такі методи дослідження: теоретичний аналіз наукових праць, навчально-методичної та спеціальної літератури, систематизація та узагальнення досвіду фахівців галузі фізичної культури і спорту; методи описової статистики (статистика випадкової вибірки) та методи перевірки статистичних гіпотез (параметричний t-критерій Стьюдента) [9; 12].

Результати досліджень

Концептуальні положення щодо формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до педагогічної діяльності у Законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), постанові «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року» (2017), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.

Проблема формування готовності до педагогічної діяльності була досліджена потужною когортою науковців, серед яких: К. М. Дурай-Новакова, М. І. Дьяченко, Л. О. Кандибович, Н. В. Кузьміна, Г. С. Костюк, О. М. Леонтьєв, Ю. В. Пелех, К. К. Платонов, В. О. Слассьонін, Л. П. Сущенко, Д. Н. Узнадзе, О. В. Філь та ін.

Науковці та дослідники галузі педагогіки та психології впевнені в тому, що першоосновою будь-якої діяльності є готовність людини до її здійснення. Як стверджує Л. Є. Хоронжевський, мета підготовки майбутніх учителів фізичного виховання до позакласної роботи – це досягти стану відповідної готовності [11]. У нашому дослідженні ми будемо розглядати готовність учителів фізичної культури до позакласної роботи як інтегровану якість особистості, що відзначається позитивною мотивацією до професійної діяльності в позаурочний час та уключає комплекс теоретичних, методичних, психолого-педагогічних знань, практичних вмінь та навичок організації такої діяльності.

Для вирішення проблеми формування готовності учителів фізичної культури до позакласної роботи необхідно виявити компоненти готовності до педагогічної діяльності.

С. В. Гаркуша зазначає, що від напряду дослідження залежить кількість та зміст компонентів у структурі готовності. Автор стверджує, що практично всі науковці виокремлюють мотиваційно-цільовий компонент, змістово-операційний (інші назви: змістово-діяльнісний, процесуально-діяльнісний), оціночний (інші варіанти: оцінно-регулятивний, оцінно-результативний). В залежності від особливостей психолого-педагогічної діяльності можливо ще до структури віднести емоційно-вольовий, психофізіологічний (Л. Кондрашова, Г. Троцько), інтеграційний (О. Пехота), креативний (С. Воробйова, С. Литвиненко) тощо [3].

Готовність до організації позакласної роботи пов'язана з професійною готовністю як часткове із загальним. Ця залежність дозволяє нам структурувати готовність учителя фізичної культури до позакласної роботи по тим же характеристикам, що й професійну готовність, однак врахувавши особливості позакласної діяльності.

Мотиваційний компонент, який на думку більшості науковців є визначальним, містить такі складники: розуміння, усвідомлення свого завдання у майбутній професійній діяльності; інтерес до педагогічної діяльності, фізичної культури та спорту; позитивні установки на роботу в школі, любов до дітей, емпатія; відповідальність за якість своєї роботи, прагнення успіху та визнання.

В. Зданюк зазначає, що система потреб, інтересів, мотивів, становлячи мотиваційну сферу особистості, є основою мотиваційного компонента готовності майбутніх учителів фізичної культури [5].

Зміст мотиваційного компоненту готовності учителів фізичної культури до позакласної роботи ми розуміємо в наступному: ставлення майбутнього фахівця до позаурочної діяльності, сформована потреба у використанні резервів позакласної роботи для досягнення завдань фізичної культури і спорту, прагнення до використання з максимальною віддачею усіх можливих засобів для підвищення рівня здоров'я дітей, установка на високий кінцевий результат.

Мотивація, необхідна упродовж всього професійного шляху, проявляється у кожній педагогічній ситуації, визначає стиль поведінки учителя, особливо у складних ситуаціях.

Основою мотиваційного компоненту є система цінностей особистості, професійний світогляд, сприйняття норм та умов майбутньої діяльності. Стосовно позакласної роботи, то учителю фізичної культури необхідно усвідомити, що педагогіка в даному випадку набирає інших ознак, бо виходить за рамки спортивної

зали та стадіону. Принципи навчання та виховання теж вимагають переосмислення, оскільки характер спілкування учителя і учня в позаурочний час повинен відрізнятись від урочного. У позакласній роботі учитель має можливість розкрити своїх учнів з інших сторін, для цього потрібна якісна підготовка до цієї ролі.

Майбутній фахівець повинен знати характеристику майбутньої діяльності та співвідносити свої особисті можливості (вроджені та набуті) з професійними вимогами. Для діагностики цінностей, до яких прагне людина, та тих якостей, завдяки яким можливо цього досягти, ми використали методикю М. Рокіча. Студентам пропонувалося самостійно, вдумливо проранжувати два списки цінностей (по вісімнадцять позицій кожен) та розшифрувати утворену ієрархію за

ключем, тобто визначитися з якими, що найбільш цінні в особистому сенсі.

Даний тест не можна оцінити кількісно, можливо лише відслідкувати розміщення цінностей, що відображають ставлення до роботи та прагнення до плідної професійної діяльності, у загальній послідовності.

Ми оцінювали прагнення до професійної самореалізації за такою схемою: якщо студент цінності професійної самореалізації розмістив у проміжку від 1 до 4 позиції, це свідчить про високий рівень інтересу до професійного навчання; якщо від 5 до 7 позиції – середній рівень; від 8 до 10 – базовий рівень та від 11 до 16 – низький рівень (табл. 1). Таким чином ми можемо відслідкувати зміни у кількості студентів, що належать до груп з різним рівнем інтересу до професійної самореалізації.

Таблиця 1 – Шкала відповідності цінності професійної самореалізації та рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури позакласної роботи

Цінності професійної самореалізації за методикю М. Рокіча	Інтервал розміщення цінностей професійної самореалізації у проранжованому списку цінностей особистості	Рівні сформованості готовності
Максимально повне використання своїх можливостей, сил та здібностей, цікава робота	11–16	низький
	8–10	базовий
	5–7	середній
	1–4	високий

Експериментальне дослідження цінності професійної самореалізації проводилося в межах теми «Шляхи удосконалення професійної підготовки спеціалістів з фізичної культури», яка зареєстрована в Укр ІНТЕІ (державний реєстраційний номер 0116 У 005225, код тематичних рубрик 77.03.17) кафедри теорії і практики фізичної культури і спорту Рівненського державного гуманітарного університету. В анкетуванні взяли участь студенти Міжнародного економікогуманітарного університету імені Степана Дем'янчука, Рівненського державного гуманітарного університету та Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки спеціальності 014

«Середня освіта (Фізична культура)» ступеня вищої освіти «Бакалавр». Було сформовано контрольну (n=83 особи) та експериментальну (n=81 особа) групи. Статистична обробка даних здійснювалася за допомогою методів описової статистики (статистика випадкової вибірки) та методів перевірки статистичних гіпотез (параметричний t-критерій Стьюдента).

Наше дослідження виявило, що на першому курсі не спостерігалось статистично достовірної різниці між середніми арифметичними показників цінності професійної самореалізації у студентів контрольної та експериментальної групи (8,94+0,41 та 8,46+0,43 відповідно) (табл. 2).

Таблиця 2 – Динаміка показників цінностей професійної самореалізації майбутніх учителів фізичної культури до позакласної роботи

Значення показників цінності професійної самореалізації	Контрольна група, n=83		Експериментальна група, n=81		t _{розр}	P	t _{кр}
	M+m	D	M+m	D			
На початку експерименту	8,94+0,41	3,77	8,46+0,43	3,87	0,80	0,05	1,972
Наприкінці експерименту	8,31+0,43	3,95	7,00+0,40	3,58	2,23	0,05	1,972
t _{розр}	1,04		2,49				
P	0,01		0,01				
t _{кр}	1,972		1,972				

Обробка результатів тестування по завершенню дослідної роботи дозволяє констатувати істотні зміни між показниками цінності професійної самореалізації до початку і після закінчення навчання у студентів експериментальної групи (8,46+0,43 та 7,00+0,40 відповідно). Аналогічні показники у студентів контрольної групи змінилися не суттєво: на початку експерименту – 8,94+0,41, по закінченню – 8,31+0,43.

Отже, у процесі професійної підготовки в закладі вищої освіти є можливість впливу на формування ціннісних орієнтацій студентів.

Дискусія

Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що формування готовності є важливим підґрунтям для професійної діяльності. Г. М. Алексеева виділяє різні типи готовності в залежності від різних видів діяльності. Науковець стверджує, що готовність базується на загальнопедагогічній основі (є частиною професійної готовності до педагогічної діяльності), є особливою (відповідно до специфіки певного виду діяльності) та індивідуальною, тому що у кожного свій рівень підготовки та свій особистісний стиль роботи. Тому варто виділяти у структурі готовності як спільні для всіх видів педагогічної діяльності компоненти, так і особливі [1].

Важливою для дослідження є робота М. В. Карченкової, що визначила готовність учителя фізичної культури до професійної діяльності як інтегральне багаторівневе особистісне утворення, що включає теоретичні знання, практичні вміння й навички, мотиваційно-ціннісні орієнтації, професійно значущі здібності й особистісні якості, фізичну і психофізіологічну підготовленість, активність у галузі фізичної культури [6].

Інші науковці, зокрема Л. Н. Куликова, виділяють у структурі готовності дві групи компонентів – професійні характеристики готовності та особистісні якості майбутнього фахівця. К. М. Дурай-Новакова визначає у структурі готовності п'ять компонентів – мотиваційний, орієнтаційно-пізнавальний, емоційно-вольовий, операційно-діяльнісний, установочно-поведінковий. Р. Д. Санжаєва у структурі готовності виділяє такі складові – мотиваційний, орієнтаційний, операційний, вольовий, оціночний компоненти. Б. С. Тропак, І. В. Шелудько поділяють готовність на такі складники: теоретична, практична, психологічна.

С. О. Скворцова поділяє готовність на теоретичну та практичну. Узагальнене вміння педагогічно мислити, що передбачає наявність аналітичних, прогностичних, проектних і рефлексивних умінь є змістом теоретичної готовності. Зазначені вміння складні за своєю структурою, і більшість з них можна подати у вигляді композиції

вмінь нижчого порядку. Практичну готовність майбутнього педагога до проведення уроків автор інтерпретує як досвід застосування складових теоретичної готовності на практиці: через імітацію майбутньої педагогічної діяльності під час рольових гор, через проектну діяльність з розв'язання методичних проблем, під час педагогічної практики [10].

Зміст теоретичного компонента готовності учителя фізичної культури до позакласної роботи складають знання про форми та методи позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах.

Практичний компонент готовності передбачає формування професійних умінь. Ми досліджуємо процес підготовки учителя фізичної культури, тому обов'язково розглядаємо розвиток загальнопедагогічних та спеціальних здібностей, включаючи рухові (Б. М. Шиян, В. Г. Папуша). До фахівця з фізичного виховання ставлять наступні вимоги: знати зміст нормативно-правових документів галузі фізичної культури; знати структуру органів управління фізичною культурою; вміти надавати першу медичну допомогу; знати санітарно-гігієнічні норми проведення занять з фізичного виховання; бути фізично підготовленим на достатньому рівні для активних занять; володіти методикою проведення занять з особами різного віку, різного фізичного розвитку; володіти методами контролю за процесом фізичного виховання; знати закономірності розвитку фізичних якостей та формування рухових навичок; знати техніку страхування [4, с. 45].

Педагогічна діяльність учителя – це виконання певних педагогічних функцій. Їх поділяють на дві групи. У першу групу входять орієнтаційна, розвиваюча, мобілізуюча та інформаційна функції – для реалізації цих функцій потрібно розвивати дидактичні, академічні, комунікативні здібності студентів. До другої групи педагогічних функцій, як правило, включають конструктивну, організаторську, комунікативну та гностичну функції. По аналогії з педагогічними функціями визначають групи педагогічних вмінь.

Функції учителя фізичної культури у позакласній роботі, на думку А. А. Василькова, передбачають: керівництво позакласною роботою з фізичного виховання; співпраця з класними керівниками, вчителями-предметниками та організатором позакласної та позашкільної роботи у навчальному закладі; організація спортивних об'єднань учнів та тренування збірних школи з видів спорту; планування та проведення спортивно-масових та оздоровчих заходів; підтримка ділових стосунків з громадськими організаціями та батьками учнів [2, с. 268].

Отже, практичний компонент готовності учителя фізичної культури передбачає формування найбільш значущих груп умінь вчителя, необхідних для організації позакласної роботи.

Спираючись на опрацьовані джерела, ми виділяємо такі групи умінь учителя фізичної культури до позакласної роботи: гностичні (використання навчальної та довідкової літератури, аналіз додаткових наукових джерел, розуміння суті навчального матеріалу, встановлення зв'язків між новим та раніше вивченим матеріалом, вияв міжпредметного взаємозв'язку з шкільними предметами, формування завдань та мети, аналіз умов праці та умов навчання школярів, вивчення передового досвіду та застосування його у своїй діяльності, аналіз причин помилок та невдач учнів та своїх); проєктувальні (прогностичні) (планування позакласної роботи загалом, розробка планів конкретних занять, використання різних форм організації навчання та виховання, передбачення можливих помилок та труднощів у роботі, прогноз щодо використання тих чи інших методів та засобів в кожній педагогічній ситуації, враховуючи психологію позакласного колективу); конструктивні (знання особливостей організації позакласної роботи в школі, доцільне структурування занять відповідно до рівня засвоєння матеріалу, використання різноманітних технологій навчання, вміння побудувати та перебудувати позаурочне заняття, врахувавши специфіку занять); організаційні (управління власною поведінкою, раціональний розподіл свого часу, самоконтроль, доцільний розподіл часу на різні види робіт у структурі заняття, управління дитячим колективом, контроль учнівської діяльності та корекція виконуваної роботи, дотримання поставлених вимог); комунікативні (створення позитивної атмосфери позакласних занять, конструктивне спілкування з колегами, батьками дітей, співпраця з кожним учнем, доброзичливість у стосунках, попередження конфліктів, налагодження контактів з різними установами та організаціями, вільне володіння державною мовою, коректне відношення до вчинків учнів); дослідницькі (врахування індивідуальних особливостей учнів, пошук підходів до кожної дитини).

Ряд науковців поділяють **особистісний** компонент окремо на такі аспекти: психофізіологічний, пізнавальний, вольовий, моральний, емоційний, рефлексивний, творчо-креативний, фізичний тощо. Ми погоджуємося з такою позицією та розглядаємо особистісний компонент готовності учителя фізичної культури до позакласної роботи як поєднання вище зазначених частин. Отже, при формуванні особистісного компоненту звертаємо увагу на такі складники:

пам'ять, оперативне мислення, емоційна стійкість, врівноваженість, впевненість у своїх силах, активність і рухливість нервових процесів, зацікавленість, педагогічне мислення, витримка, наполегливість, самооблізація, незалежність, організованість, гнучкість поведінки, врівноваженість у будь-якій ситуації, самодисципліна педагога, адекватність реакції на критику, чуйність, доброта, любов до дітей, здатність до експромту, широта уяви, оригінальність в організації освітнього процесу, новому форматі стосунків з учнями, колегами, батьками, рефлексія.

Узагальнюючи потужний науково-довідковий матеріал з проблеми нашого дослідження, ми визначаємо у структурі готовності учителя фізичної культури до позакласної роботи такі компоненти: мотиваційний, теоретичний, практичний, особистісний. Кожен з зазначених компонентів має, в свою чергу, широке тлумачення.

Формування готовності учителя фізичної культури до позакласної роботи відбувається через розвиток, взаємодію та взаємопов'язаність усіх зазначених компонентів.

Висновки

1. Аналіз літературних джерел та наукових публікацій показав, що питання формування готовності є предметом багатьох наукових досліджень, однак наявні певні розбіжності у структуруванні та інтерпретації. При цьому можна виявити спільну ознаку: формування готовності передбачає наявність мотивації, отримання знань, умінь, навичок та практичного досвіду, усвідомлення ролі професійної підготовки, постійної роботи над самовдосконаленням.

2. Усім учасникам освітнього процесу у закладі вищої освіти потрібно усвідомити важливість рівнозначного формування усіх компонентів готовності до майбутньої діяльності за обраним фахом.

3. На основі аналізу психолого-педагогічних літературних джерел з врахуванням специфіки позакласної роботи у загальноосвітньому навчальному закладі, ми визначили, що готовність учителя фізичної культури до позакласної роботи – це інтегрована якість особистості, що має багатокомпонентну структуру. Кожен компонент має, в свою чергу, широкий спектр ознак та вимог, на реалізацію яких має бути спрямована професійна підготовка фахівців у закладі вищої освіти.

В подальшому необхідні напрацювання, що дозволять знайти раціональні шляхи формування готовності, швидко реагуючи на мінливість умов освітнього процесу.

Конфлікт інтересів. Конфлікт інтересів з іншими особами відсутній.

Джерела та література

- Алексеева Г. М. Сутність і структура готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності. Зб. наук. праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). 2012. Т.2. С. 9–14.
- Aliksieieva, H. M. (2012), "Sutnist i struktura hotovnosti maibutnykh sotsialnykh pedahohiv do zastosuvannya kompiuternykh tekhnolohii u profesiinii diialnosti" [The essence and structure of future social educators' readiness to use computer technologies in their professional activities]. *Collection of scientific works of Berdyansk State Pedagogical University: Pedagogical science*. Vol. 1, pp. 9–14. [in Ukraine].
- Васильков А. А. Теория и методика физического воспитания : учебник. Ростов на Дону : Феникс, 2008. 381 с.
- Vasyukov, A. A. (2008), *Teoriya i metodika fizicheskogo vospitaniya* [Theory and methodology of physical education]. Feniks, Rostov n /d. 381 p. [in Russia].
- Гаркуша С. В. Поняття та компоненти професійної готовності майбутніх учителів до педагогічної діяльності. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. 2013. Вип. 110. С. 198–201. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2013_110_57
- Harkusha, S. V. (2013), "Poniattia ta komponenty profesiinoi hotovnosti maibutnykh uchyteliv do pedahohichnoi diialnosti" [Concepts and components of future teachers' professional readiness for pedagogical activity]. *Bulletin of Chernihiv National pedagogical University: Pedagogical science*. Issue 110, pp. 198–201. –URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2013_110_57 [in Ukraine].
- Герчик М. С. Вступ до спеціальностей галузі «Фізичне виховання і спорт» : навч. посіб. Львів : Українські технології, 2002. 232 с.
- Hertsyk, M.S. (2002). *Vstup do spetsialnostei haluzi «Fizyczne vykhovannia i sport»* [Introduction to the specialties «Physical education and sports»]. *Ukrainski tekhnolohii, Lviv*. 232 p. [in Ukraine].
- Зданюк В. Мотивація як складова готовності фізичних терапевтів до реалізації здоров'язберігаючих технологій. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини. 2019. Випуск 15. С.47–50. doi: 10.32626/2309-8082.2020-15.47-50
- Zdaniuk, V. (2019), "Motyvatsiia yak skladova hotovnosti fizychnykh terapevtiv do realizatsii zdoroviazberihaiuuchykh tekhnolohii" [Motivation as a component of physical therapists' readiness to implementation of health-saving technologies.]. *Bulletin of Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko University: Physical education, sports and human health*. Issue 15, pp. 47–50. doi: 10.32626/2309-8082.2020-15.47-50 [in Ukraine].
- Карченкова М. В. Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності: дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Переяслав-Хмельницький держ. педагогічний ун-т ім. Григорія Сковороди. Переяслав-Хмельницький, 2006. 228 с.
- Karchenkova, M. V. (2006), "*Pedahohichni umovy formuvannia hotovnosti maibutnykh uchyteliv fizychnoi kultury do profesiinoi diialnosti*" [Pedagogical conditions of formation of the readiness of future physical education teachers for their professional activity] : dis. cand. ped. sciences: 13.00.04. Khmelnytsky State Pedagogical University named after Hryhorii Skovoroda. Pereiaslav-Khmelnytskyi. 228 p. [in Ukraine].
- Навчальні програми для загальноосвітніх закладів: Фізична культура. 5-9 класи. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2013. 24 с.
- Navchalni prohramy dlia zahalnoosvitnykh zakladiv: Fizychna kultura. 5-9 klasy* [General Education Curricula: Physical Education]. Vydavnychy dim «Osvita», Kyiv. 2013. 24 p. [in Ukraine].
- Савіцька В. В. Готовність майбутнього соціального працівника до професійної діяльності як запорука її ефективності. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. 2013. Ч. 2. С. 325–331. –URL : https://nbuv.gov.ua/UJRN/znpudpu_2013_2_44
- Savitska, V. V. (2013), "Hotovnist maibutnoho sotsialnoho pratsivnyka do profesiinoi diialnosti yak zaporuka yii efektyvnosti" [Future social worker's readiness for professional activity as a guarantee of its effectiveness.]. *Collection of scientific works of Uman State Pedagogical University*. Vol. 2, p. 32. [in Ukraine].
- Сисоева С. О., Кристопчук Т. Є. Методологія науково-педагогічних досліджень : підручник. Рівне : Волинські обереги, 2013. 360 с.
- Sysoieva, S. O., Krystopchuk T. Ye. (2013), *Metodolohiia naukovopedahohichnykh doslidzhen* [Methodology of scientific and pedagogical research]. Volynski oberehy, Rivne. 360 p. [in Ukraine].
- Скворцова С. О. Динамічна модель процесу формування методичних компетенцій у майбутніх вчителів. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. Запоріжжя, 2011. Вип. 17 (70). –URL: <https://skvor.info/publications/articles/view.html?id=126>
- Skvortsova, S. O. (2011), "Dynamichna model protsesu formuvannia metodychnykh kompetentsii u maibutnykh vchyteliv" [A dynamic model of the process of forming the future teachers' methodological competences]. *Pedagogy of formation of creative personality in higher and secondary schools: collection of scientific works*. Zaporizhzhia. Issue 17 (70). – URL: <https://skvor.info/publications/articles/view.html?id=126> [in Ukraine].
- Хоронжевський Л. Є. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до позакласної роботи з учнями загальноосвітньої школи засобами позашкільної практики. Зб. наук. пр. Хмельницького інституту соціальних технологій Університету "Україна". 2012. № 6. С. 173–178. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2012_6_42
- Khoronzhveskyi, L. Ye. (2012), "Pidhotovka maibutnykh uchyteliv fizychnoi kultury do pozaklasnoi roboty z uchniamy zahalnoosvitnoi shkoly zasobamy pozashkilnoi praktyky" [Preparation of future physical education teachers for extracurricular work with pupils of secondary school by means of extracurricular practice.]. *Collection of scientific works of Khmelnytsky Institute of Social Technology University of Ukraine*. № 6, pp. 173–178. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2012_6_42 [in Ukraine].
- Шиян Б. М., Єдинак Г. А., Петришин Ю. В. Наукові дослідження у фізичному вихованні та спорті : навч. посібник. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2012. 280 с.
- Shiyan, B. M., Iedynak, G. A., Petryshyn, Yu. V. (2012), *Naukovi doslidzhennya u fizychnomu vykhovanni ta sporti* [Scientific research in physical education and sports]. PE Oyum Publishing House, Kamianets-Podilskyi. 280 p. [in Ukraine].

Надійшла до друку 22.01.2020